

I

Nikdy jsem nepatřil k těm, kdo tvrdí, že je lépe zemřít než opustit Řím. Z Říma jsem musel koneckonců uprchnout již několikrát, abych si zachránil krk. Život mimo něj mi však vždy připadal jako pobyt v záhrobí, jako kdybych se díval z druhého břehu Styx na daleký, předaleký svět živých, kde se odehrává vše důležité. Existují však místa, pro něž to neplatí. Jedním z nich je Alexandrie.

Pamatuji si, jak jsem ji spatřil poprvé, jako by to bylo včera, ačkoli zrovna ze včerejšího dne si nevzpomínám vůbec na nic. Samozřejmě když se člověk blíží k Alexandrii po moři, nevidí nejprve město samo, nýbrž ostrov Faros.

Ze vzdálenosti dobrých dvaceti mil vypadal jako šmouha na obzoru. Jako blázní jsme přetnuli moře rovnou přímkou, od severu k jihu, místo abychom se jako rozumní lidé drželi pobřežní linie. A aby toho nebylo málo, neplavili jsme se na břichaté obchodní lodi, nýbrž na honosné válečné galéře, která na sobě měla tolik nátěru a ozdobného kování, že by to menší loď stáhlo ke dnu. Na přídi, kousek nad klounem, se svíjel párek bronzových krokodýlů; od kmitajících vesel, která nás hnala kupředu, odstříkovala voda a kovové bestie vypadaly, jako by jim od zubatých tlam šla pěna.

„Tohle je Alexandrie,“ oznámil navigátor, větrem ošlehaný Kypřan v římském stejnokroji.

„Máme dobrý čas,“ zabručel můj významný příbuzný Metellus Kretikus. Jako většina Římanů jsme oba k smrti nenávidě-

li moře a vůbec vše, co souviselo s cestováním po vodě. Proto jsme si také zvolili nejnebezpečnější cestu do Egypta. Byla totiž nejkratší. Neexistuje rychlejší plavidlo než plně osazená římská triéra a my od vyplutí z Massilie nedopřáli veslařům sebemenší odpočinek. Ještě nedávno jsme plnili únavnou roli vyslanců u smečky rebelantských Galů, které jsme se snažili přesvědčit, aby se nepřidávali k Helvétiům. Galii jsem ze srdce nenáviděl, takže jsem se převelice zaradoval, když senát převel Kretika na ambasádu v Egyptě.

Před stěžněm galéry se zvedala roztomilá miniaturní pevnost a já vylezl na její bojovou plošinu, abych měl lepší výhled. Za pár minut se ze šmouhy vyklubal sloup dýmu a za další chvíli se objevila věž. Z takové dálky vypadala maličká, až bylo člověku zatěžko uvěřit, že je jedním z divů světa.

„Takže to je ten slavný maják?“ To promluvil můj otrok Hermes. Nejistě vyšplhal za mnou. Trpěl ještě krutější mořskou nemocí než já, což mi dodávalo jistou útěchu.

„Slyšel jsem, že zblízka je působivější,“ ujistil jsem ho. Maják nejprve vypadal jako štíhlý pilíř, jehož bílá stěna oslnivě zářila v poledním slunci. Když jsme připluli blíž, spatřil jsem, že štíhlá věž je usazena na své robustnější sestře a ta trůní na ještě širším podstavci. Nakonec jsme uviděli Faros a já začínal tušit, jak obrovský musí maják být, neboť neochvějně vévodil ostrovu, který byl sám dost velký, aby při pohledu z moře zastínil celou Alexandrii.

Maják se vypínal na východním výběžku ostrova a právě jemu jsme nyní pluli vstříc, ježto jsme měli namířeno do Velkého přístavu. U západního cípu ostrova se rozkládal přístav Eunostos, neboli Přístav bezpečného návratu, odkud mohly lodě vplouvat do kanálu, který spojoval město s Nilem, nebo pokračovat na jih, k jezeru Mareotis. Eunostos byl tudíž předurčen

stát se obchodním přístavem. My však přicházeli v záležitostech státu a čekalo nás přijetí v Paláci, který se nacházel poblíž Velkého přístavu.

Když jsme obeplouvali východní cíp ostrova, zaklonil Hermes hlavu a zahleděl se na maják. Vrcholek mohutné věže korunoval kruhový altánek, který do neúnavné brízy chrlil plameny a dým.

„Je vážně vysoký,“ připustil Hermes.

„Údajně přes čtyři sta stop,“ upřesnil jsem. Staří nástupnickí králové, kteří následovali Alexandra, stavěli v měřítku, které si v ničem nezádalo s érou faraonů. Jejich monstrózní hrobky a chrámy a sochy byly sice bezúčelné, leč imponovavší, a to bylo hlavní. Tomu jsme my Římané rozuměli. Imponovat davům je důležité. My ovšem dávali přednost užitečným stavbám, jako silnicím, akvaduktům nebo mostům. Alespoň že maják nesporně užitečný byl, třebaže poněkud nadměrný.

Jakmile jsme propluli mezi Farem a mysem Lochias, naskytl se nám nádherný pohled na město. Alexandrie se prostírala na pásu země, který odděloval jezero Mareotis od moře, západně od nilské delty. Alexandr si tuto polohu zvolil proto, aby jeho nové hlavní město bylo součástí řeckého světa, nikoli pověřivého starého Egypta. Byl to moudrý tah. Celé město bylo z bílého kamene a působilo úchvatným dojmem. Podobalo se spíš jakémusi idealizovanému modelu než skutečnému městu. Řím není kdovíjak krásný, třebaže má pár krásných budov. Alexandrie byla nepopsatelně nádherná. Žilo v ní více obyvatel než v Římě, ovšem po typické římské přelidněnosti a neuspořádanosti tu nebylo ani stopy. Nevyrostla tu sama od sebe jako většina měst, nýbrž byla naplánována, rozvržena a postavena rovnou jako velkolepá metropole. Všechny významnější budovy se na tom plochem proužku země vyjímaly jako na dlani, od ohrom-

ného Serapidova chrámu v západní čtvrti po zvláštní umělý pahorek a chrám Paneum na východě.

Největším komplexem byl však Palác, který se táhl od Měsíční brány směrem na východ podél srpovitého výběžku mysu Lochias. Dokonce tu měli Ostrovní palác v přístavu a královský přístav přiléhající k palácovému komplexu. Ptolemaiovcí si rádi žili na vysoké noze.

Sešplhal jsem zpátky na palubu a poslal Herma pro svou nejlepší tógu. Námořníci si cítili zbroj, ovšem naše posláni bylo ryze diplomatické, a tak ani já, ani Kretikus jsme na sobě neměli vojenský stejnokroj. Oděni v našich nejlepších šatech, obklopeni čestnou gardou mířili jsme k přístavní hrázi nejbližší Měsíční brány. Nad branou se klenula socha překrásné, třebaže nesmírně vytáhlé bohyně Nut, egyptské bohyně nebe. Nohama spočívala na jedné straně, dlouhé tělo skláněla nad branou a prsty se opírala o zem na straně druhé. Měla tmavěmodrou pleť posetou hvězdami a pod obloukem jejího těla visel obrovský mrazný gong vytvarovaný do podoby slunečního kotouče. Tyto připomínky egyptského náboženství jsem později vídal po celé Alexandrii, což bylo jinak řecké město.

Ke kamennému molu jsme se řítili, jako bychom jej chtěli prorazit a potopit. V poslední možné chvíli štěkl navigátor rozkaz, vesla se ponořila pod hladinu a vyvrhla do vzduchu mocný gejzír vody. Loď okamžitě zpomalila a jemně přirazila k hrázi.

„Kdybych ke klounu přivázal růži, nepřišla by ani o plátek,“ prohlásil navigátor s jistou omluvitelnou nadsázkou. Posádka vytáhla vesla na palubu, na břeh vyhodila lana a otroci upoutali triéru k úvazným kůlům. Námořníci spustili jeřábem na kamenné dláždění těžký můstek a pak se ve své blyštivé staromódní zbroji rozestavěli podél jeho zábradlí.

Z města dorazil pestrobarevný uvítací výbor, dvorní úřed-

níci v egyptských hábitech a Římané z velvyslanectví v tógách. Egyptská reprezentace nezapomněla na malé obveselení – akrobaty, cvičené opice a pár nahých dívek svíjejících se v chlípných tanečních krecích. Římané působili důstojnějším dojmem, třebaže někteří se nejistě kymáceli, neboť byli navzdory brzké hodině již opilí.

„Myslím, že se mi tu bude líbit,“ zazubil jsem se, když jsem sestupoval po můstku na břeh.

„O tom nepochybuji,“ usklíbl se Kretikus. Má rodina o mně tenkrát neměla valné mínění. Bubny duněly, píšťaly kvílely, sistratra chřestila a do toho otroci pohupovali kadidelnicemi, z nichž se na nás valila oblaka parfémovaného kouře. Kretikus ten tyjátr snášel s útrpným stoicismem, já si jej však vychutnával plnými doušky.

„Vítejte v Alexandrii, vznešený senátore Metelle!“ zadekloval vysoký muž v modrém hábitu s bohatým zlatým lemováním. Mluvil přirozeně ke Kretikovi, nikoli ke mně. „Vítejte Kvinte Caecilie Metelle, vítězi nad Krétou!“ Nebyl to tenkrát žádný velký boj, ale senát mu příslušný titul a triumf přesto přiřkl. „Já, Polyxenus, Třetí eunuch ze dvora krále Filopatóra Filadelfa Nea Dionýsa, jedenáctého Ptolemaia, vás vítám a nabízím vám volnost pohybu v našem městě i Paláci na znamení nehynoucí lásky a úcty, která již tak dlouho panuje mezi Římem a Egyptem.“ Polyxenus, jako všichni dvorní úředníci, měl na hlavě černou hranatou egyptskou paruku, tlustou vrstvu černého líčidla kolem očí a růž na rtech a lících.

„Co je to Třetí eunuch?“ zeptal se mě Hermes přidušeně. „To mají První a Druhý eunuch každý jedno varle nebo co?“ Musím přiznat, že mi to samotnému vrtalo hlavou.

„Jménem senátu a lidu římského,“ prohlásil Kretikus, „mám tu čest a právo vyjádřit převelikou úctu králi Ptolemaiovi, jeho

dvoru a všemu lidu egyptskému.“ Dvořané zatleskali a zapýřili se jak cvičení holubi.

„V tom případě nás jistě doprovodíte do Paláce, kde jsme na vaši počest přichystali malé občerstvení.“ To už mým uším znělo mnohem lépe. Jakmile jsem pod nohama ucítil pevnou zem, vrátila se mi chuť k jídlu. V doprovodu bubnů, píšťal, sister a činelů jsme prošli Měsíční branou. Po bok se nám zařadilo pár členů římské ambasády a já spatřil známou tvář. Byl to můj bratránek z caeciliovského rodu, kvůli svým ryšavým vlasům přezdíváný Rufus. Nebyl to jen zrzek, ale také levák. S takovou kombinací neměl v římské politice budoucnost, a tak celou svou kariéru trávil v zahraničí. Poplácal mne po rameni a ovanul mne vinným dechem.

„Rád tě vidím, Decie. Copak, zase ses stal v Římě nežádoucí osobou?“

„Stařešinové rozhodli, že je načase, abych se trochu porozhlédl po světě. Klodius konečně dosáhl svého, zařadil se mezi plebs a kandiduje na tribuna. Pokud uspěje, nebudu se moci vrátit ani příští rok. Bude příliš mocný.“

„To je kruté,“ pokýval hlavou Rufus. „Na druhé straně jsi ovšem našel jediné místo na světě, kde se ti po Římu nebude stýskat.“

„Vážně?“ rozzářil jsem se při té představě.

„Bez přehánění. Počasí je tu po celý rok báječné, každá zhýralost, jakou svět zná, je tu za babku, veřejná představení jsou znamenitá, hlavně závody, společenský život nekončí, jen protože zapadlo slunce, a, Decie, příteli, to ti říkám, nemáš nejmenší představu, co to je, když ti někdo líbá pozadí, dokud jsi nepoznal Egyptany. Ti mají každého Římana za boha.“

„Budu se snažit, abych je nezklamal.“

„A mají tu čisté ulice. Teda ne že by ses kdovíjak nachodil,

pokud nebudeš chtít.“ Ukázal na dvoje nosítka, která na nás čekala u Měsíční brány. Vyvalil jsem oči jako venkovský balík, který poprvé uviděl Kapitól.

V nosítkách už jsem pochopitelně seděl mnohokrát. Náš, římský typ většinou obsluhovali dva nebo čtyři nosiči a představoval pomalou, leč důstojnou alternativu k brodění blátem a smetím. Egypťská nosítka byla něco krapet jiného. Každá podpíralo nejméně padesát černých Núbijců, kteří nesli na ramenou tyče dlouhé jako lodní stěžň, každá pojala nejméně deset pasažérů a nastupovalo se do nich nikoli po schůdkách, ale rovnou po schodišti. Když jsme se usadili a armáda otroků nás vyzvedla, ocitli jsme se nad úrovní oken ve druhém patře.

Moje sedátko bylo ze slonovinou vykládaného ebenového dřeva a potažené levhartími kůžemi. Před sluncem mne chránil mohutný baldachýn a poblíž stojící otrok vyzbrojený péřovým vějířem mne ovíval a odháněl dotěrné mouchy. Oproti Galii to byl rozhodně pokrok. Kretikus a eunuši si k mé úlevě vzali druhá nosítka. Hudebníci se uvelebili na nižších stupních, zatímco tanečníci a akrobati skotačili podél tyčí, aniž by se kupodivu pletli nosičům pod nohy. Konečně jsme se dali do pohybu, nesení jako obrazy božstev ve slavnostním průvodu.

Díky svému vyvýšenému posedu jsem záhy pochopil, jak může tak rozměrný dopravní prostředek vůbec fungovat. Ulice byly široké jako řeka a rovné jako šíp, což v Římě neznáme. Ta, kterou jsme procházeli, přetínala město od severu k jihu.

„To je Somská ulice,“ prozradil mi Rufus a zpod svého sedátka vylovil džbán vína. Naplnil pohár a podal mi jej. „Soma je Alexandrova hrobka. Ve skutečnosti není na téhle ulici, ale kousek odtud.“ Minuli jsme několik křižovatek s ulicemi, které byly stejně rovné jako ta naše, jen užší. Všechny budovy byly z bílého kamene a všechny stejně výstavní, na rozdíl od Říma,

kde se k sobě choulí přepychová sídla a chudinské příbytky. Později jsem se dozvěděl, že v Alexandrii je vše postaveno z kamene, bez dřevěných podpěr, podlah či střeš. Je to dokonale ohnivzdorné město.

Dorazili jsme na křižovatku, kde se naše ulice křížila s ještě širším bulvárem. Tady se naše nosítka obrátila k východu, jako lodě natáčejí se po větru. Davy v ulicích náš průvod nadšeně zdravily a mně se zdálo, že při pohledu na typický římský úbor jástot ještě zesílil. Našly se i výjimky. Vojáci, kteří postávali na každém rohu, si nás měřili poněkud rozmrzele. Zeptal jsem se na ně Rufa.

„Makedonci,“ odpověděl zrzek. „Neplést si s degenerovanými příslušníky královského dvora. Tohle jsou praví barbaři z hor.“

„Makedonie je římskou provincií už od dob Aemilia Paula,“ zamračil jsem se. „Co tady dělají její vojáci?“

„Jsou to žoldáci v Ptolemaiových službách. Nemají Římany příliš v lásce.“

Nastavil jsem mu prázdný pohár. „Taky k tomu nemají důvod, když uvážím, kolikrát jsme je porazili. Ačkoli ta jejich rebelie, co jsem posledně slyšel, ještě pořád trvá. Antonia Hybridu hnali svinským krokem.“

„Je to nepoddajná cháska, jen co je pravda,“ pokýval hlavou Rufus. „Raději se od nich drž dál.“

Až na nevrle vojáky mi Alexandrijci připadali jako veselá a kosmopolitní společnost. Takovou míchanici odstínů vlasů, pleti a očí jsem ještě nikde neviděl, snad kromě trhu s otroky. Převažoval řecký oděv, ale k vidění tu byly všechny šaty a úbory, co jich na světě je, od prapodivných pouštních hábitů po kožešiny a peří africké džungle. Oslivý účinek všudypřítomného bílého kamene tlumily vodopády zeleně, které se valily z okol-

ních balkonů a střeš. Ve vázách zářily pestrobarevné květiny a všude visely mohutné hrozny svátečních věnců.

Byly tu nesčetné chrámy zasvěcené řeckým, asijským a egyptským božstvům, mezi nimi dokonce i chrám Romy, což byl jeden z mnoha projevů análního horolezectví, v němž Egypťané vynikali nade všechny. Hlavním patronem města byl ovšem Serapis, bůh vynalezený speciálně pro Alexandrii. Jeho chrám, Serapeum, byl jedním z nejznámějších svatostánků na světě. Zatímco architektura města nesla převážně řecké rysy, všudypřítomná výzdoba byla nezaměnitelně egyptská, přičemž dominantním a hojně užívaným prvkem byly prapodivné hieroglyfy.

Odněkud zepředu k nám dolehla řinčivá produkce hudebníků, kteří tropili ještě větší randál než ti naši. Z boční uličky se vynořilo křepčící procesí a Núbijci nesoucí egyptské dvořany se zastavili, aby mu dali přednost. Na široký bulvár se vevalil extatický dav věřících, z nichž mnozí měli jen lehkou bederní roušku z koziny a rozčuchané vlasy a divoce vířili do rytmu tamburín. Ostatní, méně pomatení, byli zavinutí do bílých rouch a hráli na harfy, flétny a neodmyslitelná sistra. To vše jsem pozoroval s nelíčeným zájmem, neboť řeckou část světa jsem dosud nenavštívil a v Římě byly dionýsovske slavnosti zakázané.

„Zas tihle,“ ucedil Rufus znechuceně.

„V Římě by s nimi vyběhli,“ nechal se slyšet tajemník velvyslance.

„To jsou menády?“ zeptal jsem se. „Neprovádějí ty své obřady v poněkud nezvyklou část roku?“ Všiml jsem si, že mnozí kolem sebe mávají hady a že je mezi nimi i spousta mladých mužů s vyholenou hlavou a výrazem člověka, kterého právě praštili do zátylku.

„Nic tak váženého,“ řekl Rufus. „Tohle jsou stoupenci Ataxanta.“

„To je nějaký místní bůh?“ chtěl jsem vědět.

„Kdepak, svatý muž odněkud z Malé Asie. Město je plné lidí jako on. Je tady už pár let a za tu dobu si získal hromadu přívrženců. Koná zázraky, předvídá budoucnost, rozmlouvá se sochami a tak podobně. To je další egyptská vlastnost, kterou brzy sám poznáš – pokud jde o náboženství, nemají tihle lidé krapet soudnosti. Žádná *dignitas*, žádná *gravitas*, sporádané římské rituály jim nic neříkají. Jako by věřili, že čím uhozenější obřad, tím lépe.“

„Nechutné,“ odfrkl si tajemník.

„Mně připadá, že se dobře baví,“ pokrčil jsem rameny. Vtom na ulici vplula ohromná nosítka, ještě vyšší než ta naše a nesená ještě bláznivějšími vyznavači, což jim na stabilitě rozhodně nepřidávalo. Na vrcholku spočíval trůn a na něm muž ve výstředním purpurovém rouchu posetém zlatými hvězdami a s vysokou čelenkou na hlavě, korunovanou stříbrným půlměsícem. Kolem jedné ruky měl obtočeného mohutného hada a v druhé třimal důtky, jakými se trestají vzpurní otroci. Viděl jsem, že má černý plnovous, dlouhý nos a tmavé oči, ale nic víc. Upíral mírně nepřítomný pohled před sebe, jako by si nebyl vědom třestění, které se pod ním odehrávalo na jeho počest.

„A tady máme samotného velkého guru,“ ušklíbl se Rufus.

„To je Ataxas?“ zeptal jsem se.

„Osobně.“

„Tak si, Rufe, říkám,“ podrbl jsem se na bradě, „pročpak průvod vysokých úředníků dává přednost sběři, na kterou bychom v Římě poštváli psy.“

Rufus pokrčil rameny. „To je holt Alexandrie. Pod slupkou řecké kultury jsou tihle lidé stejně pověřiví a zaostalí, jako byli za starých faraonů.“

„Ani v Římě není o náboženské šarlatány nouze,“ podotkl jsem.

„Po nějakém čase stráveném na dvoře poznáš rozdíl,“ slíbil Rufus.

Když rozjařené procesí konečně odkřepčilo, dali jsme se znovu do důstojného pohybu. Dozvěděl jsem se, že ulice, jíž jsme proplouvali, se jmenuje Kanopská cesta a je to hlavní východozápadní dopravní tepna Alexandrie. Jako všechny ostatní ulice byla rovná jako kopí a táhla se od Nekropolské brány na západě po Kanopskou bránu na východě. V Římě se stávalo jen vzácně, že by mohli dva lidé projít kolem sebe, aniž by se k sobě museli otočit čelem. Kanopská cesta byla dost široká pro dvoje nosítka jako ta naše a po stranách ještě zůstala spousta místa pro pěší.

Rozměry balkonů omezovala přísná pravidla a prádelní šňůry přes ulici byly zakázány. To bylo z jistého pohledu osvěžující, ale pravověrnému Římanovi navyklému na chaos přijde všechen ten řád brzy deprimující. Uvědomil jsem si, že zprvu se to může zdát jako dobrý nápad, vybudovat město tam, kde dříve žádné nebylo, a postarat se o to, že nebude trpět obvyklými neduhy živelně bujících sídel jako Řím. Já bych však nechtěl žít v uměleckém díle. Mám za to, že právě tady jsou kořeny proslulé nevázanosti a bouřlivého stylu života Alexandrijců. Žije-li člověk ve městě, které jako by navrhl sám Platon, pak musí dát průchod přirozeným lidským potřebám, jimiž filozofové tolik pohrdají, docela jinak. Nemravnost a zhýralost možná nejsou řešením jediným, leč rozhodně tím nejpřitažlivějším.

Zanedlouho jsme zabočili na sever na širokou třídu. Před námi se kupilo několik shluků mohutných budov, z nichž některé se rozpínaly až za cimbuří Paláce. Po chvíli jsme minuli první z těchto velkolepých komplexů, který se prostíral po naší pravé straně.

„Muzeum,“ oznámil Rufus. „Stojí sice za hradbami, ale patří k Paláci.“

Muzeum působilo skutečně impozantním dojmem. Široké schodiště se zvedalo ke Chrámu devíti Múz, podle něhož byl celý komplex pojmenován. Daleko důležitější než chrám sám však byla skupina budov kolem něj. Tady vysedávali mnozí z nejslovnějších učenců světa a na státní útraty podle libosti bádali, psali a přednášeli. Něco takového nemělo ve světě obdoby, a tak komplex převzal jméno svého chrámu. Později se začaly objevovat imitace alexandrijského zařízení, kterým se rovněž říkalo muzeum.

Ovšem ještě slavnější než Muzeum byla velká Knihovna, která s ním sousedila. Zde byly uloženy všechny nejvýznamnější knihy, které lidstvo znalo, a jejich kopie se prodávaly po celém civilizovaném světě. Ohromná zešikmená střecha Knihovny se zvedala za Muzeem a zastíňovala všechny okolní budovy. Nahlas jsem užasl nad její velikostí, ale Rufus jen mávl rukou, jako by to byla maličkost.

„Tohle je menší budova Knihovny. Říká se jí Mateřská knihovna, protože byla první a založil ji sám Ptolemaios Soter. K Serapeu přiléhá větší polovina, zvaná Dceřinná knihovna. Povídá se, že společně obsahují přes sedm set tisíc svitků.“

Přišlo mi to neuvěřitelné. Pokusil jsem si představit, jak by vypadalo 700 000 knih. V duchu jsem si vybavil plně osazenou legii a k tomu pomocnou kohortu. To by dělalo zhruba 7 000 mužů. Představil jsem si, jak se taková armáda po vyplenění Alexandrie valí z hlavní brány ven, přičemž každý voják nese 100 titulů. Ani to však bezezbytku nevystihovalo skutečnost. A Rufovo víno mi na představivosti také zrovna nepřidávalo.

Za Muzeem jsme prošli další branou a ocitli jsme se v Paláci. Alexandrijský palác byl dalším projevem nyní již známého

nutkání následnických králů stavět vše větší, než kdo kdy viděl. Menší budovy komplexu dosahovaly rozměrů běžných paláců, zahrady byly velké jako městské parky, svatyně jako běžné chrámy. Bylo to opravdové město ve městě.

„Na barbary si nevedli špatně,“ podotkl jsem.

Vystoupili jsme na úpatí schodiště rozlehlé stoy, která přiléhala ke zdánlivě nekonečné straně jedné budovy. Na vrcholku schodiště postával houf dvorních úředníků. V jeho čele stál statný muž s příjemnou tváří, kterého jsem znal z jeho dřívějších návštěv Říma – Ptolemaios Pištec. Z palácových schodů začal sestupovat, jakmile Kretikus vkročil na schody svých obrovitých nosítek. Ptolemaiovi bylo jasné, že na vrcholu schodiště na nového velvyslance čekat nemůže. Římský úředník by se trmácel do schodů jedině kvůli jinému, výše postavenému římskému úředníkovi.

„Starý Ptolemaios je tlustší než posledně,“ prohodil jsem.

„A zároveň chudší,“ řekl Rufus, když jsme poněkud nejistým krokem sestupovali na mozaikovou dlažbu. Nikdy jsme nepřestali žasnout nad tím, jak je možné, že král nejbohatšího národa světa je také nejurozenějším žebrákem na světě. Této skutečnosti jsme my, Římané, přirozeně nemohli nevyužít.

Předchozí generace Ptolemaiovců se navzájem téměř vyvraždily a dílo zkázy dokonala rozlícená alexandrijská lůza. Na uprázdněný trůn byl dosazen královský levoboček Filopatór Filadelfus Neos Dionýsos, do onoho šťastného okamžiku prachobyčejný pištec. Jelikož Řím tahal za provázky egyptské politiky již více než sto let, požádal nás nový král o podporu svého chatrného nároku a my mu vyhověli. Řím vždy ochotně pomohl slabému králi, aby se nemusel trápit se silným.

Pod schody se Ptolemaios a Kretikus objali, přičemž Kretikus nakrčil nos nad Ptolemaiovým parfémem. Alespoň že v obléká-

ní nepropadl král egyptským manýrám jako jeho dvořané. Na sobě měl řecký oděv a to, co zbývalo z jeho vlasového porostu, bylo upraveno po řeckém způsobu. Vydatně si však pomáhal pleťovou kosmetikou, aby zamaskoval pustošivý vliv zubu času a zhýralosti.

Kretikus se s králem odebral do Paláce na slavnostní banket a já se s Rufem a ostatními vytratil na římskou ambasádu, která se měla stát naším dočasným domovem. Sídlila v jednom palácovém křídle a byla kompletně vybavena pokoji, jídelnami, lázněmi, tělocvičnou, zahradami, jezírky a armádou otroků, která by klidně mohla obdělávat největší latifundii v Itálii. Zjistil jsem, že mé komnaty jsou daleko prostornější než můj dům v Římě a že mám pro svou potřebu k dispozici dvacítku otroků.

„Dvacet?“ zaprotestoval jsem, když mi byl můj personál představen. „Stačí mi Hermes, ten lotr beztoho nemá co na práci!“

„Jen si je vezmi, Decie,“ trval na svém Rufus. „Však víš, jak to s otroky chodí – vždycky se pro ně něco najde. Vyhovuje ti ubytování?“

Rozhlédl jsem se po svém přepychovém apartmá. „Něco takového jsem naposled viděl na návštěvě v Lukullově novém městském sídle.“

„Je to drobet lepší než být nižším úředníkem v Římě, že ano?“ zazubil se spokojeně Rufus. Bylo na něm vidět, že zaparkoval v té nejlepší možné slepé uličce své kariéry.

Odebrali jsme se na nevelké nádvoří, abychom ochutnali některé místní ročníky a navzájem si sdělili novinky ze svého života. Pod palmami panoval příjemný chládek a mezi jejich listy dováděly krotké opice. Na hladinu mramorem vykládaného bazénku vyplavalo v naději na krmení několik kulatoučkových kaprů a otevíralo na nás tlamičky jako ptáčata na svou matku.

„Stavili jste se na cestě sem v Římě?“ zeptal se dychtivě Rufus.

„Ne, vzali jsme to přes Sicílii a Krétu. Tvé novinky z Kapitolu jsou nejspíš čerstvější než moje.“

„No a co nového v Galii?“ vyzvídal Rufus.

„Samé potíže. Helvétiové řinčí zbraněmi. Římská přítomnost je jim trnem v oku a chvástají se, že provincii dobudou zpět.“

„To nesmíme dovolit,“ nechal se slyšet kdosi. „Je to naše jediné suchozemské spojení do Iberie!“

„Také jsme se tomu snažili předejít,“ vysvětlil jsem naši roli.

„Navštívili jsme pěknou řádku kmenových vůdců, připomněli jim stará přátelství a spolenectví a rozdali pár úplatků.“

„Myslíš, že zůstanou v klidu?“ chtěl vědět Rufus.

„U Galů člověk nikdy neví,“ pokrčil jsem rameny. „Jsou to vznětliví lidé a milují boj. Můžou se přiklonit na kteroukoliv stranu. Když jsme odjížděli, většina se zdála být spokojená, ale zítra může nějaký buřič pronést řeč, obviní je, že jsou to baby, když nad sebou trpí nějaké cizáky, a další den se celá Galie vzbouří, jen aby dokázala svou mužnost.“

„Inu, v minulosti jsme je mnohokrát porazili,“ prohlásil tajemník, z bezpečné vzdálenosti od Galie.

„I oni nám to párkrát nandali,“ připomněl jsem mu. „Jeden či dva odbojné kmeny nepředstavují žádnou hrozbu. Ale jestli se celá Galie rozhodne, že nás vyžene, nenapadá mne nic, co bychom s tím mohli udělat. Mají proti nám převahu padesát ku jedné, a navíc jsou na vlastním území.“

„Potřebovali bychom dalšího Maria,“ řekl kdosi. „Ten si s Galy a Germány dokázal poradit.“

„Ten si dokázal poradit i s Římany,“ ušklíbl jsem se. „Tak, že je zmasakroval.“

„Pouze senátory,“ podotkl ten protivný tajemník. „Ale vy Metellovci jste podporovali Sullu, že ano?“

„Neposlouchej ho,“ usmál se Rufus. „Je to syn propuštěnce a prostí lidé byli do jednoho Mariovcí. Ale vážně, kdo bude dalším prokonzulem Zaalpské Galie?“

„Někdo z konzulů pro příští rok,“ odpověděl jsem, „což znamená, že až Galové konečně povstanou a začnou podřezávat krky všem Římanům, kteří jim padnou do rukou, bude ve funkci nějaký sympatický žvanil.“ Kdybych býval věděl, co se toho roku v Římě děje, dělal bych si mnohem větší starosti. Čekalo nás totiž cosi nekonečně horšího než nicotná vojenská katastrofa v Galii. Tehdy jsem však stále žil v blažené nevědomosti, ostatně jako většina Říma.

„A co Egypt?“ zeptal jsem se. „Něco tady musí být v nepořádku, jinak by sem senát nepovolal Kretika až z Galie.“

„Vládne tady chaos a zmatek, jako obvykle,“ vysvětlil Rufus. „Ptolemaios je poslední žijící dospělý mužský zástupce svého rodu. Otázka následnictví je čím dál ožehavější, poněvadž Pištec se co nevidět upije k smrti, a pokud za něj nenajdeme náhradu, máme na krku občanskou válku a ta by nás mohla stát spoustu let a legií.“

„Kterí kandidáti připadají v úvahu?“

„Jen jeden – několikaměsíční mimino, a navíc churavé,“ ušklíbl se tajemník.

„Nechte mě hádat. Nejmenuje se náhodou Ptolemaios?“ Jediné další jméno, které vládnoucí dynastie používala, byl Alexandr.

„Jak jsi na to přišel?“ uchechtl se Rufus. „Ano, další malý Ptolemaios a do budoucna taky jediný, jak to tak vypadá.“

„A co princezny?“ zeptal jsem se. Ženské příslušnice ptolemaiovské dynastie byly obvykle bystřejší a energičtější než muži.

„Tři,“ odvětil Rufus. „Berenice je kolem dvaceti a je královnou

favoritkou. Pak je tu malá Kleopatra, ale té není víc než deset, a Arsinoe, které je asi osm.“

„V téhle generaci není žádná Selena?“ Bylo to jediné další jméno, které ženy ptolemaiovské linie nosily.

„Jednu jsme tady měli, ale ta zemřela,“ řekl Rufus. „Jestli se nenarodí žádná další holka, ožení se malý Ptolemaios nejspíš s Kleopatrou, pokud se toho ovšem dožije. Už teď existuje dvorní klika, která ji podporuje.“ Ptolemaiovcí si již dávno osvojili prapodivný egyptský zvyk ženit se s vlastními sestrami.

„Pokud ale král v dohledné době natáhne bačkory,“ ozval se tajemník, „vdá se za malého Ptolemaia Berenike a bude vládnout jako regentka.“

„A to by nám nevyhovovalo?“ zeptal jsem se. „Bereniky a Kleopatry měly, celkově vzato, odjakživa za ušima, zatímco muži byli většinou spíš šašci.“

„Tahle je malinko pomatená,“ vysvětlil Rufus. „Zblázní se do každého ohavného cizího kultu, který se namane. Loni přišla znovu do módy Babylonie a ona se zasněla jakési asijské obludě s orlí hlavou, jako kdyby egyptští bohové nebyli dostatečně odpudiví. Teď už ji to, myslím, přešlo, ale nebude trvat dlouho a najde si něco jiného, nejspíš ještě horšího.“

Dvorní intriky nejsou nikdy jednoduché, ale z těch egyptských mě začínala bolet hlava. „Takže kdo nám podporuje Bereniku?“

„Většina dvorních eunuchů,“ odpověděl Rufus. „Satrapové provincií se v tomhle rozcházejí a někteří by nejradši s Ptolemaiovcí skoncovali úplně. Na svých územích jsou už jako malí králové, s vlastní armádou a vším, co k tomu patří.“

„Takže si musíme vybrat svého favorita, aby ho senát mohl schválit a my pak měli právní oporu, kdybychom museli zasáhnout na podporu námi zvoleného nástupce?“ Povzdechl jsem

si. „Proč ty Egypťany prostě nezabereme? Nic by jim neprospělo víc než rozumný římský správce.“

Toho večera se konal velkolepý banket, jehož zlatým hřebem byl celý pečený nosorožec. Položil jsem tutéž otázku Kretikovi, který mne záhy vyvedl z omylu.

„Zabrat Egypt?“ povytáhl obočí. „To jsme mohli za posledních sto let udělat kdykoliv, ale neudělali, a z dobrého důvodu.“

„Tomu nerozumím, copak jsme se někdy vzdali příležitosti získat bohatý lup a zvětšit říši o další kus?“

„Nedomýšlíš to do důsledků,“ zavrtěl hlavou Kretikus. Přistoupil k nám otrok a do masivní zlaté mísy na křišťálovém stojanu, znázorňujícím opilého Herkula, nalil polévku ze sloních uší. Ponořil jsem do té bryndy slonovinovou lžící a ochutnal. Nebylo to špatné, ale kuřecí vývar je kuřecí vývar.

„Egypt neznamená jen bohatý lup a kus území,“ vysvětloval trpělivě Kretikus. „Je to nejbohatší a nejplodnější národ na světě. Ptolemaiovcí byli odjakživa žebráci, protože neumí hospodařit. Své bohatství utápějí v nesmyslném luxusu nebo v okázalých projektech, které jim nepřinášejí blahobyt ani moc, jen prestiž.“ Pištec už nějakou dobu tiše pochrupoval na Kretikově předloktí, takže se proti jeho poznámkám nemohl ohradit.

„O důvod víc, abychom to tady vzali do rukou my,“ trval jsem na svém.

„A komupak bys takový úkol svěřil?“ zeptal se pobaveně Kretikus. „Dovol, abych ti připomněl, že ten, kdo dobude Egypt, se v tu ránu stane nejbohatším mužem světa. Umíš si představit, jaká vřava by vypukla, kdyby senát našim generálům zamával před nosem takovou kořistí?“

„Už rozumím.“

„A to není všechno. V produkci obilí převyšuje Egypt všechny ostatní národy o takový násobek, že je to téměř k neuvěře-

ní. Nil rok co rok ochotně dodává egyptským polím čerstvou zásobu úrodné naplaveniny a zdejší rolníci pracují daleko produktivněji než naši otroci. Většinou tu sklízají dvakrát do roka a někdy i třikrát. Kdyby ve všech ostatních provinciích zavládl hladomor, Egypt by nás všechny nasýtil a ani bychom se nemuseli příliš uskrovnovat.“

„Takže římský správce by vlastně držel celou říši pod krkem?“

„A k tomu by se mohl prohlásit nezávislým králem, jelikož by měl dost peněz, aby si najal tolik vojáků, kolik by potřeboval. Jak by se ti líbilo, kdyby se v takové pozici ocitl Pompeius nebo Krassus?“

„Chápu. Takže proto na egyptský trůn dosazujeme jednoho padavku za druhým.“

„Přesně tak. A navíc každému z nich kdykoli vypomůžeme – penězi, vojáky či radou. Ne že by si naše rady kdovíjak brali k srdci. Gaius Rabirius dělá, co může, aby vyřešil Ptolemaiovy finanční problémy, ale bude to trvat léta, než zaznamená nějaký pokrok.“ Rabirius byl známý římský bankéř, který Ptolemaiovi půjčil hromadu peněz, za což jej král jmenoval egyptským ministrem financí.

„Tak za koho se postavíme tentokrát?“ chtěl jsem vědět.

„Za novorozence, jiná možnost není,“ řekl Kretikus ještě tišeji. „Ale zatím to není třeba roztrubovat.“ Spiklenecky se na mě zazubil. „Dokud si budou ostatní frakce myslet, že u nás mají šanci, snesou nám modré z nebe.“

„A princezny v úvahu nepřipadají?“ prohodil jsem. Žádnou z nich jsem ještě neviděl, jelikož v té době pobývaly na venkovských sídlech.

„Senát nikdy nepodporoval ženy na trůně, a tyhle navíc obklopuje smečka lačných příbuzných a dvořanů. Ten spratek si

nejspíš jednu z nich stejně vezme, ale to bude jen komedie pro jeho egyptské poddané. Co se senátu týče, může se oženit třeba s posvátným krokodýlem.“

„To bychom tedy měli,“ uzavřel jsem. „A co my tu do té doby budeme dělat?“

„To, co všichni našinci v Egyptě,“ odpověděl Kretikus. „Budeme si užívat.“

2

A tak jsem si dva měsíce užíval báječného života římského úředníka na služební cestě v Egyptě. Vykonal jsem neodmyslitelnou návštěvu všech nejslavnějších míst – viděl jsem pyramidy a s nimi sousedící obří hlavu, jejíž stejně obří lví trup je údajně pohřben pod pískem. Viděl jsem Memnonovy kolosy, z nichž jeden zdraví každý úsvit tichým hvízdáním. Prohlédl jsem si některé velice podivné chrámy a setkal se s některými velice podivnými kněžími. A kamkoli jsem přišel, propadali královští úředníci záchvatům servility, divže na mou počest nestavěli svatyně.

Jakmile člověk vystrčí nos z Alexandrie, ocitne se v pravém Egyptě, v Egyptě faraonů. Je to zvláštní místo, kde jako by se zastavil čas. Není žádnou výjimkou, že cestovatel narazí na zbrusu nový chrám, který Ptolemaiovcí postavili některému ze starodávných bohů, a o míli či dvě dále na téměř totožný svatostánek, jen dva tisíce let starý. Jediným rozdílem jsou malinko vybledlé barvy staršího chrámu.

Celé velké obřadní centrum Karnaku zabírá chrám o roz-